

Natuur en landbouw op de Natlandhoeve

Jos De Clercq is halftijds leerkracht aan het P1BO in Tongeren en halftijds biologisch veehouder met een kudde van een 45-tal Limousinrunderen. In zijn bedrijfsvoering zitten een aantal elementen waar veehouders veel van kunnen leren. – LUC VAN DIJCK –

• rundvee • biologisch

In 1995 verhuisde *Jos De Clercq* een deel van de veestapel van het ouderlijk bedrijf naar de stallen bij zijn woning in Zeppepen, een deelgemeente van Sint-Truiden. In 1998 schakelde hij om naar de biologische landbouw en sinds 2000 geeft hij halftijds les. “Tien jaar geleden was er in Vlaanderen nog niet zo veel kennis aanwezig over de biologische rundveehouderij”, vertelt Jos. “Ik ging de mosterd halen bij Waalse veehouders. De meeste boeren die daar met Franse rassen kweken, werken biologisch. Ik schakelde om uit overtuiging, maar het was ook duidelijk dat ik met deze niche een beter saldo zou kunnen halen.

De Natlandhoeve staat voor natuur en landbouw. Als leraar biologische teelttechnieken en natuur- en landschapsbeheerstechnieken vind ik dat we de biolandbouw positief moeten benaderen. We spreken wel over nieuwe landbouwtechnieken die de biodiversiteit moeten verhogen, maar veelal gaat het om de herwaardering van oude methoden. Mijn vader had in het begin grote twijfels. Ik heb hem laten zien dat mijn manier van boeren een vervolg is op zijn bedrijfsvoe-

ring. Pa werkte grondgebonden, met respect voor de dieren en voor de omgeving. Dat zijn basiselementen uit de biolandbouw. Het gaat niet alleen om het verbod op het gebruik van kunstmest of van synthetische gewasbeschermingsmiddelen, maar eigenlijk veel meer om wat wij hiervoor in de plaats stellen. Het gaat om aandacht voor bodemvruchtbaarheid, over werken mét en niet tegen levende systemen, de toepassing van minder milieubelastende en minder energievretende technieken.”

Gesloten kringloop

Als bijberoeper heeft Jos de handen meer dan vol met zijn bedrijf van 40 ha en 45 Limousinrunderen. Hier in de stallen zitten zo'n 25 dieren waarvan 15 fokkoeien. Op het bedrijf van zijn ouders zitten het jongvee en de stieren. Het areaal beslaat 40 ha waarvan 20 ha natuurgras (provinciaal domein), 10 ha weiden (ook hoogstamboomgaard) en 10 ha granen. “Dit is een heel extensieve bedrijfsvoering met een gesloten kringloop”, legt Jos uit. “De mineralen die ik uit de natuurgronden weghaal, kan ik via de koeien als mest

op de akkers brengen. De dieren gaan op de weide rond 10 april en komen binnen in de periode tussen 15 november en 15 december. Op de akkerbouwpercelen zet ik, in rotatie op percelen van ongeveer 1,5 ha, zomertarwe (eerste jaar), wintergerst (tweede jaar) en haver (derde jaar); daarna komt gras-klaver (vierde en vijfde jaar). De percelen zomertarwe en wintergerst ontvangen stalmest. Buiten deze teeltrotatie heb ik nog 1,5 ha luzerne. Dit areaal laat mij toe ook hooi en gras-klaver te produceren voor een collega met biologische melkschappen.”

Karakter

De koeien zitten in 2 groepen. De eerste groep zijn de koeien die kalven in november. In de zomer lopen die in natuurgebied met kalveren van 6 maanden oud die al tegen een stootje kunnen (slechte en natte gronden). De tweede groep kalft in maart-april en loopt in de weiden rond de boerderij met de stier erbij. Een fokstier zorgt voor het nageslacht. Jos koopt die aan bij Waalse fokkers. Een fokstier mag van een gangbaar bedrijf komen als je niet het geschikte fokdier kan vinden op een biologisch bedrijf. De stier zelf kan pas biologisch worden als hij minstens 12 maanden en twee derde van zijn leven biologisch gehouden is. Een goede stierkeuze is belangrijk, dat is genetisch de helft van de kudde. Limousins zijn geen gemakkelijke dieren. Jos selecteert op karakter en temperament, op hoogtemaat en op beveelsheid. Alleen de beste vaarzen blijven.

Jos De Clercq: “Landbouwers kunnen veel leren van elkaar en uit de praktijk. Weinig boeren beseffen hoeveel kennis ze hebben en hoe deskundig dat ze zijn.”

Foto: Luc Van Dijk

Afzet

Elk dier gaat hier buiten als vlees. De stieren worden geslacht op 20 maanden en de niet-gekalvde vaarzen op 25 maanden. De slachtleefijd van de vaarzen kan meer variëren dan bij de stieren. Een geslacht dier levert ongeveer 300 kg vermarktbaar vlees. “Stieren vetmesten is niet eenvoudig”, weet Jos. “Er is niet zo iets als een standaarddier. Je hebt maar 20 maanden en in die tijd groeit een stier zeer sterk. Te weinig voeren geeft te weinig groei en dan steekt het dier meer energie in groei dan in beveelsheid en is het vlees niet mals genoeg. Bij te sterk voeren zal het dier vet aanmaken.”

Jos heeft doorheen de jaren een mooi klantenbestand opgebouwd. Al het vlees gaat rechtstreeks naar de consument. Een beenhouwer versnijdt de karkassen in zijn atelier. Vandaar vertrekken de pakketten naar de klanten. “Iedereen moet op zoek naar de afzetstructuur die voor zijn bedrijf

Foto: Luc Van Dijk

het meest geschikt is. Met mijn kleine volumes had ik in de handel niets te vertellen, daarom was dit systeem een logische keuze. Ik heb dan wel 2 keer werk aan mijn dieren, maar ik verdien er ook 2 keer aan. Ik schrijf de klanten regelmatig aan met een klantenbrief per e-mail. Ik slacht elke maand een dier, maar dat durft de laatste tijd al wel eens te weinig te zijn.”

Verzorging

De veearts komt hier maar weinig over de vloer. “Ik heb gekozen voor Limousins omdat de koeien natuurlijk kalven. Een kalf weegt bij de geboorte gemiddeld 35 kg. Maar bij de eerste kalving is het toch raadzaam aanwezig te zijn om een handje te helpen, mocht dat nodig zijn. De koeien kalven vlotjes vanzelf. De beste koeien worden 10 tot 12 jaar oud.

De dieren bouwen een goede weerstand op tegen wormen. Het is belangrijk om te weten hoe je de wormdruk laag houdt. Zo zijn gemaaide weiden wormvrij. Door niet te kort te laten grazen en om te weiden blijft de wormdruk onder controle. Griep is vrijwel onbekend. Wel kunnen de kalveren soms last hebben van diarree. Een gekend probleem bij Limousins is baarmoederprolaps, de uitstoting van de baarmoeder. Daar moet je vlug bij zijn, anders loopt het slecht af. Ook al kunnen deze dieren nadien opnieuw kalven, toch houd je ze best niet langer aan.”

Rantsoen

De dieren moeten energie en eiwitten halen uit het ruwvoer. Dat moet daarom van prima kwaliteit zijn. Koeien met een kalf krijgen naar lust natuurhooi en gras-klaver. Vaarzen krijgen voornamelijk gras-klaver. De kalveren zogen tot de leeftijd van 11 maanden en regelmatig tot

de volgende kalving. Al snel eten de kalveren met de koeien mee. De koe valt stilaan vanzelf droog. Gedurende de lange zoogperiode krijgt het kalf ook een zekere opvoeding van de kudde en neemt het de gedragingen van de moederdieren over. Bovendien bouwen de kalveren zo extra weerstand op tegen worminfecties. Drachtige koeien krijgen een rantsoen van uitsluitend natuurhooi naar lust. Ze worden mager gevoederd, want een vette koe kalft niet vlot.

De stieren zitten na het spenen op een rantsoen van eerste keuze gras-klaver naar lust en luzerne (winterrantsoen) en krijgen daarbij 3 tot 5 kg geplette granen van eigen teelt. Daarmee halen ze op 20 maanden een gewicht van 600 kg. De groei bedraagt om en bij de 1 kg per dag. Voor een extensieve aanpak is dat niet slecht. De goesting naar luzerne onder-

drukt de opname van gras-klover en dat is goed voor de gezondheid. Luzerne heeft een stevige stengel en geeft veel vezel en structuur terwijl te veel gras-klover aanleiding geeft tot platte mest.

Teeltechniek

“Werken die ik kan uitbesteden, laat ik door anderen doen. Zo zijn mest uitrijden, graan dorsen, gras maaien en persen voor de loonwerker. Het gras schudden doe ik zelf. Om te ploegen heb ik een ploeg met schroefvormige risters. Hiermee kan ik ondiep ploegen en toch de grond nog goed keren. De onkruidbestrijding begint al voor de teelt met een

vals zaaibed. Dit zaaibed wordt aangelegd met een cultivator voor de trekker en een dichte rol achteraan. Na 8 dagen zijn de meeste onkruiden gekiemd. Met de cultivator wordt de grond ondiep terug open getrokken. De dichte rol is nu vervangen door een zaaïmachine. De combinatie met de cultivator vooraan en de zaaïmachine achteraan maakt het mogelijk om met een tractor van 80 pk toch op 3 m te zaaien. Vermits de grond 2 keer bewerkt wordt, kies ik voor een cultivator en niet voor een rotorkoepel.

Het hooien van natuurhooilanden is kostelijk en tijdrovend. De opbrengst van schraal grasland bedraagt vaak amper

3 ton droge stof per hectare. De kwaliteit is lager en natte percelen zijn moeilijk te hooien, te beheren en te berijden. Door te zorgen voor een goede biodiversiteit zitten er in het hooi wel veel soorten klavers en kruiden. Het onderhoud van grasland gaat best. Met een weidebloter weer ik netels en distels.

In de graanteelt ga ik het onkruid te lijf met een wiedege. Alle kleine eenjarige onkruiden worden zo uitgetrokken. De onkruidbestrijding bij de wintergerst is echter een probleem. Die wordt gezaaid in oktober en dan heb je nog kieming van onkruiden zoals kamille. In een nat najaar is het vaak te nat om nog te wiedegegen en tegen dat de grond kan bereiden worden in het voorjaar is het onkruid al te groot. Ik los dat op door nog in het najaar een oude neteg, een net met allemaal tanden, door het perceel te trekken. Dat kan al in een veel vroeger stadium van de teelt. Bij wintertarwe of triticale vormt najaarsonkruid veel minder een probleem want die worden in november gezaaid en dan is het al vlug te koud om nog onkruiden te laten kiemen.

Ik vind luzerne een mooie teelt. Weinig boeren hebben daar ervaring mee. Ik houd de luzernepercelen een jaar of 4 aan. Luzerne moet je maaien op 7 cm. Het gewas groeit immers vanuit een rozet die je niet mag maaien, anders is het gedaan. Om de plant niet uit te putten, moet je maaien wanneer de eerste scheut bloeit. Want op dat moment begint een nieuwe scheut. Als je nog even zou wachten met maaien zou je de nieuwe scheut mee maaien, en moet de plant helemaal uit het niets opnieuw beginnen. Luzerne groeit het hele seizoen, wat 4 of 5 snedes oplevert. De opbrengst is gelijk aan die van gras-klover.

Probleem van mijn manier van werken is de trage teeltrotatie. Dat de teelten lang op het veld blijven, is een probleem voor onkruiden die graag lang zonder grondbewerking blijven. Vooral ridderzuring en akkerdistel geven problemen. Beide planten halen met hun lange wortels de voedingsstoffen diep uit de grond. De beste oplossing om geen onkruid te hebben, is ervoor zorgen dat de meststoffen optimaal gebruikt worden door de teelten. Nog erger is het wanneer een teelt mislukt. Dan gaan alle voedingsstoffen naar de onkruiden. Met een goede stoppelbewerking kun je de doorlevende onkruiden bestrijden door de wortels door te snijden met een vastetandcultivator of door de grond ondiep om te keren met een schijveneg of stoppelploeg. Ik werk met een stoppelploeg.” ■

Een Zweeds voederhek is ideaal voor dieren met hoorns en voor koeien met kalveren. In de biologische veehouderij houden de meeste dieren hun hoorns. Vindt de veehouder de gehoornde dieren te gevaarlijk, dan mogen de hoorns af. Deze kuddedieren kan je niet drijven, je moet ze lokken. Vermits eten hun hobby is, is dat de ideale manier om hen te lokken.

